

Семінар №1

Тема: Філософія, її предмет та функції. Історія філософії як наука.

1. Поняття світогляду та його історичні форми. Світогляд і філософія.

Світогляд є інтегрованою системою поглядів на світ, місце людини в ньому та на відносини людини і світу. Він структурує та організовує уявлення людини про себе і все, що її оточує. Світогляд формується під впливом культури, суспільних норм, моральних та релігійних переконань. Історично виділяють чотири основні форми світогляду:

- **Міфологічний світогляд:** базується на колективних уявленнях і пояснює явища природи та соціального життя через образи та символи. Міф, як перша форма світогляду, прагнув об'єднати суспільство через спільні історії та ритуали.
- **Релігійний світогляд:** спирається на віру в надприродне, на розуміння світу як творіння Бога або богів. Релігія обґрунтовує закони буття та поведінку людини, даючи надію на вищий сенс.
- **Науковий світогляд:** з'явився у період становлення науки й ґрунтується на раціональному мисленні, емпіричному дослідженні та прагненні до об'єктивного знання.
- **Філософський світогляд:** відрізняється прагненням до критичного осмислення реальності, запитуючи не лише про те, що є, але і про те, чому це існує саме так. Філософія виступає рефлексивною формою світогляду, що прагне до раціональної систематизації всіх форм знань і сенсів.

2. Причини і передумови виникнення філософії; основні концепції її походження.

Виникнення філософії пов'язане зі значними соціальними і культурними трансформаціями. Філософія з'являється в умовах, коли люди починають сумніватися в міфологічних поясненнях світу та прагнуть зрозуміти причини буття за допомогою розуму.

Основні передумови:

- **Соціальні зміни:** поява міст, розподіл праці, розвиток писемності та розширення торгівлі створили нові форми суспільних відносин.
- **Культурні контакти:** обмін знаннями між культурами, зокрема у Середземномор'ї, Індії, Китаї, призвів до взаємозбагачення культурних ідей та осмислення світу з різних перспектив.
- **Критичне мислення:** розвиток логіки та риторики, зокрема в Давній Греції, сприяв формуванню нових методів осмислення реальності.

Основні концепції походження філософії:

- **Грецька концепція:** передбачає, що філософія виникла з прагнення пояснити природу раціонально. Філософи Досократики, як Фалес і Геракліт, шукали основу (архе) всього суцього, розглядаючи природу як єдине ціле.
- **Індійська концепція:** індійська філософія, яка виростала на основі релігійно-філософських текстів Вед, вбачала в світі нескінченний цикл народжень і смертей, а кінцевою метою життя вважала звільнення від сансари.
- **Китайська концепція:** китайська філософія, представлена школами конфуціанства, даосизму та легізму, фокусувалася на гармонії людини і суспільства з природою, прагнучи дотримання рівноваги в усьому.

3. Предметна сфера філософії, її структура і функції.

Предмет філософії є надзвичайно широким, охоплюючи такі питання, як природа буття, сутність знання, етика, естетика та інші аспекти людського існування. Філософія досліджує проблеми, які важко звести до емпіричних методів, прагне до узагальнення і абстрагування, що надає їй унікального, всебічного підходу.

Структура філософії:

- **Онтологія** – вчення про буття, природу реальності та основні принципи існування.
- **Гносеологія** – вчення про пізнання, дослідження того, як ми знаємо і що ми можемо знати.
- **Антропологія** – філософське вчення про природу людини, її сутність і призначення.
- **Етика** – вчення про моральні принципи, добре і зло, основи моральної поведінки.
- **Естетика** – вчення про прекрасне, мистецтво і естетичне сприйняття.

Функції філософії:

- **Світоглядна** – формування загальної картини світу, допомагає визначити місце людини в світі.
- **Методологічна** – розробка методів для аналізу інших наук та знань.
- **Критична** – рефлексія над реальністю, перевірка істинності переконань.
- **Прогностична** – прогнозування майбутніх змін у світі та людському житті на основі філософського розуміння.

4. Предмет історії філософії, її становлення й періодизація. Методи історії філософії.

Історія філософії вивчає процес розвитку філософських ідей від їх виникнення до

сучасності, а також зміну форм світогляду та філософських напрямків. Її предметом є не тільки ідеї, але й філософські методи, впливи на культуру та суспільство.

Періодизація історії філософії включає:

- **Античність** – розвиток філософії у Стародавній Греції та Римі, де зародилися основні ідеї онтології та гносеології.
- **Середньовіччя** – домінування релігійної філософії, зокрема схоластики, що шукала гармонії віри і розуму.
- **Нова доба** – становлення сучасної науки та філософії як окремих дисциплін, розвиток раціоналізму та емпіризму.
- **Сучасна філософія** – багатогранність напрямків (екзистенціалізм, структуралізм, постмодернізм), пошук нових відповідей на традиційні питання.

Методи історії філософії:

- **Текстологічний** – аналіз текстів, що дозволяє відтворити ідеї автора в їх оригінальному контексті.
- **Порівняльний** – зіставлення різних філософських шкіл та напрямків.
- **Контекстуальний** – вивчення впливу історичних, культурних і соціальних умов на розвиток філософських ідей.

5. Орієнтальний та окцидентальний типи філософії.

Орієнтальний та окцидентальний типи філософії характеризують підходи Сходу та Заходу до філософських проблем. Східна філософія (орієнтальна) включає індійські, китайські, японські традиції, де акцент робиться на гармонії, інтроспекції, духовних практиках. Західна філософія (окцидентальна), своєю чергою, фокусується на логіці, аналітичному підході, прагненні до об'єктивного знання.